

Spørgsmål nr. 2:

”Ministeren bedes kommentere henvendelsen af 9. oktober 2004 fra Værnepligtsrådet, jf. L 70 - bilag 5.”

Svar:

I Værnepligtsrådets notat af 9. oktober 2004 foreslås en række ændringer af det foreliggende forslag til dels militær straffelov dels militær disciplinarlov.

- Værnepligtsrådet finder ikke, at den militære straffelov skal gælde for værnepligtige i fredstid.
- Der skal fastsættes centrale bestemmelser for, hvilke forseelser man skal begå for at overtræde militær straffelovs § 28 og militær disciplinarlovs § 4, nr. 9.
- Forsvaret skal forpligtes til at undervise værnepligtige i den militære straffelov, herunder hvilke forseelser der skal begås, for at man kan straffes efter den militære straffelovs § 28 og den militær disciplinarlovs § 4, nr. 9.
- Overtrædelser af den militære disciplinarlovs § 4, nr. 9, skal ikke kunne sanktioneres med en disciplinarbøde, ligesom simpelt uagtsomme overtrædelser af disciplinarloven ikke skal kunne sanktioneres, medmindre der foreligger gentagelsestilfælde. Som minimum finder Værnepligtsrådet, at i hvert fald overtrædelser af disciplinarlovens § 4, nr. 9, kun skal kunne sanktioneres med et disciplinarmiddel i gentagelsestilfælde.
- Der skal sikres en grundig og uvildig kontrol med forsvarets anvendelse af militære disciplinarmidler.

Som jeg gav udtryk for under første behandlingen i Folketinget af de 3 lovforslag, hviler disse i alt væsentligt på et langvarigt og grundigt udvalgsarbejde, hvor der var deltagelse fra såvel juridiske eksperter, militære ledere som repræsentanter for de værnepligtige og faglige organisationer i forsvaret.

Regeringen lægger stor vægt på, at dette udvalg har vurderet, at der fortsat er behov for et særligt militært straffe- og disciplinarsystem også i fredstid.

Det er i den forbindelse af afgørende betydning for regeringen, at lovgivningen bygger på dette udvalgsarbejde og en betænkning stort set afgivet i enighed og med en fin indre balance

både set i forhold til de interesser og hensyn, som skal varetages og de retsgarantier, som en sådan lovgivning nødvendigvis skal indeholde.

Det er helt centralt også for de nuværende opgaver i dansk forsvar, at soldaterne allerede i fredstid og tidligt i deres uddannelse får deres pligter ind på rygraden, ligesom der må være mulighed for en hurtig og effektiv indgriben over for de ganske få, der ikke følger reglerne.

Samtidig sker der i forhold til gældende lovgivning en ikke ubetydelig afkriminalisering. For eksempel kan simpel uagtsomhed ikke længere straffes, men alene resultere i et disciplinarmiddel, og kun forhold af grovere karakter vil typisk være straffebelagt. Et disciplinarmiddel - eksempelvis en disciplinarbøde - er ikke en straf men en sanktion af civilretlig karakter på tilsvarende måde som disciplinære sanktioner efter tjenestemandsløvgivningens regler.

Der sker en klar adskillelse af strafansvar og disciplinansvar, hvilket blandt andet kommer til udtryk gennem forslaget til en selvstændig militær disciplinarlov.

Repræsentanter fra Værnepligtsrådet - tidligere forretningsudvalgene for værnepligtige - har deltaget i udvalgsarbejdet og i alt væsentligt tilsluttet sig betænkningen s indhold herunder ikke mindst begrundelsen for en militær straffelov også i fredstid i Danmark samt forslaget til en militær disciplinarlov.

På denne baggrund finder jeg ikke, der er grundlag for at foretage de ændringer, som Værnepligtsrådet lægger op til.

Som nævnt i mit svar på spørgsmål 7 til L 68, forslag til militær straffelov, fremgår det blandt andet af betænkning nr. 1435 om den militære straffelov, retsplejelov og disciplinarlov, kapitel 11, at sikkerheden for, at en ordre følges nøjagtigt, er en grundlæggende forudsætning for, at forsvaret i den konkrete situation kan løse sine opgaver forsvarligt. Brud på disciplinen vil efter omstændighederne kunne få – eller indebære risiko for – alvorlige følger og i værste fald medføre tab af menneskeliv og materiel samt overgreb på grundlæggende værdier. En hurtig og effektiv indskriden over for pligtforsømmelser i form af sanktioner kan efter omstændighederne være nødvendig for at markere – både over for den pågældende selv og i forhold til det øvrige personel – at den konkrete adfærd er uacceptabel og har konsekvenser. Dette gælder ikke blot i forbindelse med løsning af internationale opgaver, hvor sådanne situationer umiddelbart kan være endog meget alvorlige, men også under tjeneste i Danmark.

Netop for at sikre disciplinen i den ultimative situation er det nødvendigt, at denne indarbejdes hos den enkelte fra begyndelsen af tjenesten i forsvaret.

Der peges endvidere på, at udvalget bag betænkningen ikke har fundet, at straffelovens almindelige bestemmelser, især §§ 156 og 157 vedrørende strafansvar for den, der som offentligt ansat ikke overholder de regler, der gælder for tjenesten, bør erstatte den militære straffelovs regler. Blandt andet har udvalget lagt vægt på, at der netop i den militære straffelov sker en beskrivelse af de centrale militære pligter, ligesom udvalget ikke finder det utvivlsomt, om

værnepligtigt personel kan antages at være omfattet af straffelovens §§ 156 og 157, der forudsætter, at den pågældende ”virker i offentlig tjeneste eller hverv”.

Kun et enkelt medlem (ud af 18, betænkningens side 251) har ud fra en principiel holdning fundet, at militær straffelov bør afskaffes i fredstid i Danmark, idet dette medlem finder, at hensynene til disciplin, sikkerhed og uddannelse må kunne tilgodeses også med en retstilstand, hvor der i fredstid herhjemme som udgangspunkt ikke gælder særregler.

Det er derfor min opfattelse, at værnepligtige i forsvaret også under den indledende 4 måneder lange værnepligtsuddannelse skal være omfattet af et militært straffe- og disciplinarsystem under tjeneste i fredstid i Danmark. Disse værnepligtige vil - i modsætning til inden for beredskabet - blandt andet blive uddannet i anvendelse af skydevåben.

Vedrørende forslaget til militær straffelovs § 28 og militær disciplinarlovs § 4, nr. 9, har Udvalget om den militære straffe og retsplejeordning udtrykkeligt argumenteret nærmere for såvel en opretholdelse af militær straffelovs § 15 - nu lovforslagets § 28 - som en nærmere opsamlingsbestemmelse om pligtstridig adfærd i disciplinarlovens § 4, nr. 9. jf. nærmere betænkningens kapitel 13, punkt 13.4.1, og kapitel 15.2 samt forslaget til militær straffelov, almindelige bemærkninger særligt punkt 3.8.2, og forslaget til militær disciplinarlov, almindelige bemærkninger punkt 3.2.

Bestemmelsen i forslaget til militær straffelovs § 28 er endvidere strammet op og indskrænket i forhold til gældende ret, ligesom den formulermæssigt er tilnærmet straffelovens § 157.

Det skal endvidere tilføjes, at udvalget ved sin gennemgang af et betydeligt antal konkrete sager fra en 5-årig periode, afgjort med straf eller disciplinarmiddel, ikke har kunnet konstatere tilfælde, hvor der har været tale om forhold, som på urimelig måde er blevet behandlet som pligtforsømmelse efter militær straffelovs § 15 (lovforslagets § 28).

Særligt vedrørende de undervisningsmæssige forhold som følge af den forventede nye lovgivning fremgår det af lovforslagets bemærkninger punkt 3.8.3, som også nævnt i min besvarelse af spørgsmål nr. 14 til L 68, forslag til militær straffelov, at der umiddelbart efter betænkningens afgivelse blev nedsat en intern arbejdsgruppe, der fik til opgave nærmere at opstille undervisningskrav mv. i forhold til den nye militære straffelov, militære retsplejelov og militære disciplinarlov. Arbejdsgruppen består af repræsentanter fra Forsvarsministeriet, Forsvarskommandoen, Forsvarets Auditørkorps og Forsvarsakademiet.

Arbejdsgruppens arbejde er ikke endeligt afsluttet, men det er hensigten, at der blandt andet vil blive gennemført særlige undervisningsforanstaltninger i forbindelse med implementeringen af det ny lovgivningskompleks, oprettelse af en telefonrådgivning, der kan bistå med konkret vejledning, oprettelse af en base på forsvarets interne EDB-netværk indeholdende praksis, vejledning mv. Endvidere opstilles en række forslag til målbeskrivelser for den undervisning, som bør finde sted i forhold til forsvarets personel. Undervisningsindsatsen vil

bortset fra selve implementeringsfasen blive tilrettelagt som en integreret del af uddannelserne inden for forsvaret på henholdsvis manuelt, mellemløber og lederniveau.

Herudover vil der forventeligt primo 2007 ske en evaluering af den stedfundne undervisningsindsats i forbindelse med lovgivningen, herunder en vurdering af om undervisningsniveauet for den militære straffelov, den militære retsplejelov og den militære disciplinarlov må anses for tilstrækkelig i forhold til håndhævelsen af lovgivningskomplekset og intentionerne bag dette.

Arbejdsgruppens arbejde forventes endeligt afsluttet i løbet af de kommende par måneder, hvorefter forsvarets myndigheder vil blive anmodet om nærmere at forberede udmøntningen af tiltagene med henblik på iværksættelse op til lovenes ikrafttræden.

Det er min opfattelse, at der på det foreliggende grundlag og med de undervisningsmæssige tiltag, som vil blive iværksat i forbindelse med implementeringen af lovgivningen, ikke er grund til bekymring for en uhensigtsmæssig eller decideret ukorrekt anvendelse af hverken bestemmelsen i forslaget til militær straffelovs § 28 eller militær disciplinarlovs § 4, nr. 9, eller for den administrative håndtering og anvendelse af lovgivningskomplekset som helhed.

I relation til indførelsen af disciplinarbøden fremgår det af de almindelige bemærkninger til forslag til militær disciplinarlov, punkt 3.3., og betænkningens kapitel 15, punkt 3, at Udvalget om den militære straffe- og retsplejeordning blandt andet set i lyset af at adgangen til at pålægge straf uden dom afskaffes, jf. forslaget til militær retsplejelov, har fundet, at der er behov for at indføre en økonomisk sanktion i form af et nyt disciplinarmiddel - disciplinarbøden. Sådanne bøder kendes også efter tjenestemandslovens regler om disciplinæretlige sanktioner over for tjenestemænd, jf. tjenestemandslovens § 24, stk. 1.

Et mindretal på 2 medlemmer har dog fundet indførelsen af en sådan bøde betænkelig, da denne sanktion af forsvarets personel vil blive opfattet som en sanktion af strafferetlig karakter.

Indførelsen af disciplinarbøden må imidlertid også ses i sammenhæng med, at disciplinarmidlet tilbageholdelse på tjenestestedet eller anden fratagelse af frihed samtidig afskaffes.

Tilbageholdelse på tjenestestedet giver mulighed for tilbageholdelse i perioder fra 1 time og indtil 14 dage. Disciplinarmidlet må i dag af forsvarets personel antages at opfattes som værende væsentligt mere indgribende end for eksempel en egentlig bødestraf dels på grund af generelt bedre økonomiske forhold for personellet i forhold til tidligere dels på grund af de væsentligt større frihedsgrader for personellet under tjeneste, herunder for værnepligtigt personel, som i dag eksisterer mht. at bevæge sig uden for det militære område mv. uden for normal tjenestetid. Der findes derfor ikke at være proportion mellem dette disciplinarmiddel og den adfærd, som ønskes sanktioneret.

Omvendt er det af afgørende betydning, at der fortsat for militære chefer eksisterer en mulighed for hurtigt at kunne sanktionere militære pligtforsømmelser med en vis effekt, hvilket disciplinarbøden giver mulighed for. Det må i den forbindelse erindres, at adgangen til for militære chefer at udstede strafpålæg i form af bøde efter forslaget til militær retsplejelov ophæves, samtidig med at en række militære pligtforsømmelser afkriminaliseres, idet der ikke længere vil være mulighed for at straffebelægge disse. Derimod vil der alene være mulighed for at gøre et disciplinært ansvar gældende ved disse forseelser.

På denne baggrund finder jeg det af afgørende betydning, at der gives mulighed for at pålægge disciplinarbøde også for simpelt uagtsomme overtrædelser af militær disciplinarlovs § 4, nr. 9.

Det bemærkes, at anvendelsen af et disciplinarmiddel forudsætter en vurdering hos disciplinarmyndigheden af, hvorvidt det i det enkelte tilfælde er nødvendigt at anvende en disciplinær sanktion af hensyn til disciplinen, og at en sag om en forseelse efter omstændighederne også kan slutes med for eksempel en uformel påtale, misbilligelse eller lignende svarende til hidtidig praksis, hvorefter småforseelser normalt bør afgøres med en mundtlig misbilligelse af det passerede, jf. herved bemærkningerne til § 1, stk. 1, i forslaget til militær disciplinarlov. I øvrigt vil der ved udmålingen af en disciplinarbøde skulle tages hensyn til forseelsens karakter og de konkrete omstændigheder herunder den pågældendes tidligere lignende forsømmelser.

Da der er tale om en disciplinær sanktion og ikke en strafferetlig bøde vil beløbet automatisk kunne tilbageholdes i den pågældendes månedsløn, medmindre den pågældende har klaget over afgørelsen, og enten disciplinarchefen eller disciplinarnævnet måtte beslutte at tillægge klagen opsættende virkning.

Dette forhold skal sammenholdes med forslaget til disciplinarlovens § 16, hvorefter der, hvis et pålagt disciplinarmiddel, der er udstået, ophæves eller formildes, samtidig skal tages stilling til, om ændringen skal medføre compensation. Disciplinarbøde har i den forbindelse den fordel, at der på en enkel måde - ved tilbagebetaling - kan ske en fuldstændig compensation i tilfælde af, at disciplinarmidlet ophæves eller formildes.

Midlerne, som måtte komme ind ved opkrævning af disciplinarbøder, vil tilgå staten på en særskilt paragraf under Finansministeriet.

Vedrørende Værnepligtsrådets betænkelighed i forhold til kontrol og tilsyn med anvendelsen af disciplinarmidler skal jeg henvise til de almindelige bemærkninger i forslaget til militær disciplinarlov punkt 3.3. Som det fremgår deraf, indføres der med lovforslaget en række processuelle regler for sagernes behandling, ligesom forvaltningslovens almindelige regler for offentlige myndigheders behandling af sager vil være gældende. Disse reglers sigte er blandt andet at forhindre misbrug og ulovlige afgørelser. Personellets retssikkerhed er endvidere sikret ved, at afgørelsen kan indbringes for disciplinarchefen, hvis afgørelse igen kan indbringes for disciplinarnævnet, ligesom disciplinarnavnets afgørelse kan indbringes for domstolene. Endvidere vil det forhold, at en militær chef anvender et disciplinarmiddel, hvor betingel-

serne herfor ikke er opfyldt, i sig selv kunne være en pligtforsømmelse, som er strafbar, og hvor en sådan behandling fra en militær chefs side derfor vil kunne strafsanktioneres. Jeg skal tillige henvise til lovforslagets almindelige bemærkninger punkt 3.9., hvoraf fremgår, at det på baggrund af udvalgets bemærkninger om tilsyn med anvendelsen af disciplinarmidler er besluttet, at den kommende myndighed Forsvarets Personeltjeneste vil skulle varetage en række opgaver i forbindelse hermed.